

УДК 159.9

Н.А. Буняк докт. психол. наук, проф., О.М. Єнджейчак

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОНФЛІКТНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

N.A. Bunyak, Dr. Prof., O.M. Jedrzejczak

PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF CONFLICT AT THE STUDENT AGE

Погляди на конфлікт як на домінуючий осередок суспільних відносин є доволі поширеними серед сучасних досліджень. Він постійно присутній як в явних, так і в латентних формах, він наявний у зіткненнях перспектив розвитку країни і в повсякденному житті, пронизуючи усі міжособистісні відносини у суспільстві. Конфлікт існує і там, де є співпраця та згода. Головне питання психології конфлікту та конфліктології загалом полягає не у поверненні до безконфліктного стану, а в тому, щоб навчитися жити з конфліктом, використовуючи його стимулюючу дію у тих випадках, коли він розвивається в певних рамках, і усвідомлюючи його руйнівний характер, коли він переростає ці рамки.

Усвідомлений аналіз конфліктів і пошуки шляхів їх вирішення за допомогою взаємоприйнятного узгодження позицій конфліктуючих сторін істотно просуває людину по шляху самопізнання і допомагає розібратися в багатьох нюансах внутрішнього життя. Зазвичай люди поверхово ставляться до великих, а тим більше до малих зіткнень повсякденності, тому не часто досягають розуміння дійсних причин, властивостей, особливостей та ролі конфліктів у їхньому житті та розвитку їхньої особистості.

Конфліктне протиріччя – основа саморозвитку людини і соціальних систем, потрібно не уникати конфліктів, а знаходити адаптивні шляхи виходу із них.

Студент вузу постає на сьогоднішній день як одна із найважливіших постатей майбутнього суспільства, його прогресивного розвитку та демократичних перетворень. Сучасні дослідження, що проводяться психологами в Україні зумовлені необхідністю вивчення особливостей у поведінці людей, які мають місце в перехідний період розвитку суспільства. У складних умовах нашого сьогодення студенти часто невпевнені у своєму майбутньому, нерідко переживають негативні емоційні стани та внутрішньоособистісні протиріччя.

Багаточисленні конфлікти, в яких суб'єкти реалізують домінуючі вікові потреби в досягненні, самореалізації, самовираженні, суперництві, відстоюванні власних цінностей, позицій та пристрастей характеризують юнацьку молодь сучасності. Це зумовлює актуальність дослідження конфліктності на нинішньому етапі розвитку суспільства як у цілому, так і особливо тих психологічних особливостей, які її детермінують.

Проте, щоб говорити про підвищену конфліктність особистості потрібна наявність не однієї якості, а певного комплексу властивостей, які у поєднанні і визначають підвищений рівень конфліктності.

Конфліктність особистості визначається комплексною дією факторів психологічних і соціальних. Особистісні передумови виникнення і розвитку конфліктності можуть мати ситуативну і характерологічну основу. До ситуативних передумов відносяться незадоволення актуальної потреби, почуття невизначеності, невпевненості, дезорієнтація, втома, нестійкість настрою, підвищена збудливість, недостатня або викривлена інформованість. Однією із важливих причин негативного

психічного стану особистості, що стимулює конфліктність, є несправедливе ставлення до неї.

До характерологічних передумов виникнення конфліктності відносяться стійкі якості та риси характеру, що активізують зіткнення з оточуючим, викликають негативне ставлення до людини, почуття антипатії і протидії. Ложкін Г. В. [1, с. 67-68] до таких якостей відносить нетерпимість до недоліків інших; надмірна критичність; знижена самокритичність; імпульсивність; нестриманість у почуттях; негативні стереотипи у ставленні до людей; схильність до агресивної поведінки; схильність підкоряти собі інших; невихованість; відсутність внутрішньої духовної культури; неухважність до людей; корисливість; егоїзм.

Наталя Самоукіна у своїй праці «Кар'єра без стресу» також виділяє певні характеристики конфліктних особистостей, при цьому зазначаючи, що для того, щоб отримати такий «титул» потрібно одночасно володіти не менше, ніж вісьмома певними психологічними характеристиками, що на практиці зустрічається доволі рідко [2, с. 37].

Але ми вважаємо, що це далеко не всі ознаки, які характеризують конфліктність особистості. У першу чергу, важливою причиною конфліктності особистості є внутрішньоособистісні конфлікти. У вітчизняній психологічній літературі вони трактуються як зіткнення, протистояння різних тенденцій самої особистості, приблизно рівних за силою та значущістю, але протилежно спрямованих [3, с. 12].

Загалом, конфліктність особистості ґрунтується на невмінні чітко усвідомлювати і оцінювати свої інтереси, невмінні співвіднести даний інтерес з цілою їх системою, наявності комплексу загрози чи образи, невмінні правильно контактувати з оточуючими [4, с. 40–41].

Віковий аспект проблеми конфліктів до цих пір є одним із домінуючих за кількістю досліджень. У віковому аспекті проблему конфліктів вивчали Я. Л. Коломінський, Б. П. Жизнєвський, М. І. Коцко, В. М. Комісарик, М. І. Тютюнник (конфлікти дітей дошкільного віку), Л. І. Божович, Т. В. Драгунова, В. І. Ілійчук, О. В. Первишева (конфлікти у підлітковому віці). Конфлікти у ранньому юнацькому віці стали предметом досліджень А. І. Бузніка, І. С. Кона та В. Г. Ласькової. Але, при цьому, слід відмітити те, що доволі мало досліджень конфліктів у студентському віці, а ще менше досліджень конфліктності як риси поведінки.

Зростаючі потреби соціальної і психологічної практики у роботі з конфліктними особистостями та конфліктністю власне студентської молоді, а також недостатня розробленість цієї проблематики і зумовили вибір теми даного дослідження.

Література

1. Ложкін Г. В., Повякель Н. И. Практическая психология конфликта: Учебн. пособие. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
2. Самоукина Н. Карьера без стресса. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
3. Дубчак Г. М. Внутрішньоособистісні конфлікти студентів у період навчання у ВУЗі // автореф. дис. канд. психол. наук. – К., 2000. // <http://disser.com.ua>.
4. Колесов Д. В. Общественная роль деления и проблема конфликтов // Мир психологии. – 2005. – № 2. – С. 35–47.